

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

VETŐMAG-GAZDÁLKODÁSUNK FEJLŐDÉSÉNEK Néhány Sajátos VONÁSA ÉS FEJLESZTÉSÉNEK FŐBB IRÁNYAI

BALOGH KÁROLY—TAKÁCS JÁNOSNÉ dr.

Az egyre növekvő holtmunka-ráfordításokat csak a nagy biológiai és gazdasági értékű intenzív fajták termelésbe állításával lehet gazdaságossá tenni, az intenzív fajták nagyobb biológiai és gazdasági potenciálját viszont csak megfelelő színvonalú gépesítettség, műtrágya-felhasználás, növényvédelem stb. esetén lehet kiaknázni.

A vetőmag tehát ilyen módon nemcsak a szorosan vett növénytermelésnek, hanem közvetve az egész élelmiszer-gazdaságnak is nélkülözhetetlen termelőeszköze.

Mindezek tudatában tanulmányunkban vetőmag-gazdálkodásunk fejlődését az ökonómiai szempontból sajátos vonások kidomborításával kívánjuk vázlatosan bemutatni azzal a céllal, hogy az ágazat fejlesztésének — általunk lehetségesnek ítélt — főbb irányaira is felhívjuk a figyelmet.

VETŐMAGTERMELÉSÜNK HELYZETE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

A két világháború közötti időszakban Magyarország vezető helyet foglalt el Európa vetőmagtermelő országai között, és számos magfélesegből volt jelentős kivitelünk. Éppen ezért hasznosnak látszik rövid történeti áttekintés keretében visszapillantani vetőmagtermelésünk fejlődésének e fontos időszakára is.

A jó minőségű vetőmagvak nagyobb arányú, az önellátás és a helyi csereforgalom kereteit túllépő „árutermelése” hazánkban a XIX. század utolsó két évtizedében kezdett kialakulni.

A két világháború között a növekvő exportlehetőségek kihasználására való törekvés vetőmagtermelésünk gyors és nagyarányú fejlődéséhez vezetett. A vetőmagtermelő-terület növekedése sajátos módon a termelés területi szakosodásának és koncentrációjának kialakulásával, illetve fokozódásával is együtt járt, speciális vetőmagtermelő körzetek (termőtájak) kialakulására vezetett. Hazánk az 1930-as évek végén már vezető helyet foglalt el Európában a vetőmagtermelő országok között.

Legfontosabb piacaink Angliában, Franciaországban, Németországban, Svájcban, Ausztriában és Svédországban alakultak ki.

Az export nagyobb hányadát a lucerna, vöröshere, bíborhere és fehérhere adta. A folyamat a cukorrépa, a dohány és az ipari burgonya termelésében — a korábbi német integrációs törekvések hatására — kialakult területi specializációval kezdődött, majd éppen az említett körülmények hatására erősödött és bontakozott ki fokozatosan. Ebben a folyamatban a természeti, a közgazdasági és az üzemi tényezők egyaránt fontos szerepet játszottak.

Nemzetközi viszonylatban kedvező természeti adottságaink és az olcsó munkaerő szinte vonzották ide a nyugaton és északon fekvő országok kereskedőit, magtermeltető vállalatait; részben a feleslegként jelentkező vetőmagvak (lucerna és herefélék) felvásárlására, részben saját, új növényfajták (zöldségfélék, virágmagvak stb.) jó minőségű vetőmagjainak bértermeltetésére.

A külföldi magtermeltető cégek a kiváló minőség érdekében messzemenően figyelembe vették a magtermelés ökológiai igényeit, s ragaszkodtak ahhoz, hogy a vetőmagvakat az általuk kiválasztott tájakon termeljék meg.

A termelési körzetek kialakulását meghatározta egyrészt az, hogy az aprómagtermelés nagy kézimunkaerő-igényét a termeltetők csak azokon a területeken tudták kielégíteni — s ez a megrendelők számára a vetőmag

1. táblázat

A VETŐMAGTERMŐ-TERÜLET MEGOSZLÁSA A FONTOSABB TÁJAK KÖZÖTT
AZ 1934—1941. ÉVEK ÁTLAGÁBAN*

Tájak	A gabona-félék		A hüvelyesek		Az Ipari növények		A herefélék		A kertészeti növények		Az összes növény	
	vetőmagtermő-területe											
	kh	5	kh	5	kh	5	kh	5	kh	5	kh	5
Tiszahát	—	—	4 400	8	4 800	12	10 400	8	3 900	13	23 500	2
Nyírség	500	10	11 000	20	4 800	12	2 600	2	2 700	9	21 600	8
Közép-Tisza sávsáv (a Tisza jobb parti része)	600	13	3 850	7	2 400	6	10 400	8	1 500	5	18 700	7
Közép-Tisza sávsáv (a Tisza bal parti része)	550	11	3 850	7	1 600	4	9 100	7	3 100	10	18 200	7
Fehér-Körös és vidéke	400	8	3 300	6	3 200	8	10 400	8	8 600	28	25 600	10
Maros menti sávsáv	700	15	1 650	3	1 200	3	2 000	2	2 100	7	8 250	3
Bácska	1 050	22	2 200	4	7 200	18	3 900	3	1 800	6	16 250	6
Somogyi dombvidék	240	5	3 300	6	1 600	4	9 100	7	600	3	15 150	6
Drávaköz a Sárközrel	350	8	3 250	6	1 300	3	1 500	1	300	1	6 700	3
Cserhát, Mátra és Bükk hegységek déli lejtői	60	1	4 200	8	2 300	6	6 400	5	1 100	4	14 600	5
Hegyalja és Bodrogköz	—	—	700	1	500	1	3 000	3	1 850	6	6 690	2
Fel nem sorolt tájak együttes	350	7	13 300	24	9 100	23	60 000	46	2 450	8	85 200	34
Összesen	4 800	100	55 000	100	40 000	100	130 000	100	10 400	100	290 200	100

*Számt. számításunk.

minősége mellett döntő jelentőséggel bírt —, ahol munkaerő-felesleg volt, tehát öleső munkaerő állt rendelkezésre. A körzetek kialakulására hatott az is, hogy a kisbirtokosok az 1920–30-as évek gazdasági válsággal terhes légkörében mindig biztosan értékesíthető árut láttak a lucerna-, a here- és egyéb vetőmagban más, sokszor eladhatatlan mezőgazdasági termékekkel (pl. búzával) szemben, s ez fokozta termelési kedvüket.

Ma már hagyományosnak nevezett vetőmagtermelő tájaink — az ismert kedvező természeti adottságok között — törvényszerűen a nagyobb városoktól, iparvidékektől, bányáktól és általában a szervezett közlekedési hálózattól is távol eső vidékeken alakultak ki; a Tiszaháton, a Nyírségben, a Maros menti síkságon, a Fehér Körös vidékén, a Bácskában stb.

Nem érdektelen a kialakult fontosabb vetőmagtermelő körzetek termelési struktúráját és területi részesedését a számok tükrében is megvizsgálni. Az *I. táblázat*ból kitűnik, hogy a vetőmagtermelő körzetek ott keletkeztek, ahol a magtermelés számára kedvező ökológiai feltételek a termeltetők számára előnyös ökonómiai feltételekkel — ez esetben a nagy munkaerő-felesleggel — is párosultak.

VETŐMAGTERMELÉSŰNK HELYZETE 1945–1958 KÖZÖTT

A felszabadulás utáni években a termelési viszonyokban bekövetkezett gyökeres változások a vetőmagágazat fejlődését, a vetőmagtermelési körzetek továbbfejlődését elősegíthették volna; sajátos módon mégis ellenkező tendenciák érvényesültek a vetőmagtermelés területén.

A földosztással földhöz jutott parasztság a vetőmag termeléséhez szükséges legfontosabb termelőeszközöknek nem volt birtokában. Ugyanakkor ezekben az években a külföldi vetőmágcégek is tartózkodtak a magyarországi bértermeltetéstől, így ezen az úton sem lehetett a szaporításhoz szükséges alapokat megteremteni, illetve az immáron hagyományosnak tekintett vetőmag-körzeteket aktivizálni. Egyetlen kivézető út kínálkozott: megbízni a *Futura Rt*-ot, hogy az egész országra kiterjedő bizományosi hálózaton keresztül szervezze meg a vetésre alkalmasnak ítélt magvak felvásárlását és lehetőleg azok helyszínén történő elszaporítását. Ezzel az intézkedéssel a vetőmagtermelés megindult ugyan, elsősorban mégis az önellátás üzemi formája erősödött meg az addig áruvetőmag-termelésre koncentrált térségekben is. A kedvezőtlen irányú változásoknak az említetteknek kívül gazdasági, termeléspolitikai tényezői is voltak.

A gazdaságirányítás akkori rendszerében foganatosított adminisztratív intézkedések, kedvezőtlen árviszonyok stb. hatására az ökológiai-ökonómiai tényezők determinálta korábbi termelési körzetek megszűntek, vagy fellazultak. A beszolgáltatási rendszerben a szerződéses vetőmagtermelés beadásmentességet élvezett, amelyre az üzemek kivétel nélkül igényt tartottak, bármelyik társadalmi szektorba és tájegységbe tartoztak is.

Külön ki kell emelnünk a vetőmagvak rendkívül kedvezőtlen termelői árviszonyait, amelyek az adott idő-zakban — különösen 1951-től — tovább

akadályozták a vetőmagtermelési körzetek és azokon belül a szakágazat kialakítását, illetve rekonstrukcióját.

A kedvezőtlen árpolitika, amely 1958-ig tartott, természetesen a vetőmagtermelés üzemi viszonyaira is rendkívül kedvezőtlenül hatott.

Különösen érzékenyen érintette azt a kevés számú, már jól működő *speciális vetőmagüzemet*, amelyek az említett nehézségek ellenére is újjászülettek. (A decentralizált szerződéses termelési rendszerben éppen ezek területi részesedése csökkent.)

A termelést irányító különböző profilú kereskedelmi szervezetek 1950-ben történt összevonása — egyetlen monopoljellegű vállalati keretbe — sem jelentett kedvező lépést vetőmagtermelésünk további specializációja szempontjából. Az elmondottak és az előzőkben vázolt közgazdasági környezet miatt különösen a zöldség- és virágfélék vetőmagtermelése fejlődött vissza éppen akkor, amikor a zöldségfélék ártermelése felfutóban volt.

A gyorsan fejlődő zöldségtermelés kényszerítő hatására 1952-ben a Magtermeltető és Vetőmagellátó Egyesületsből kivált a volt Mauthner és Monori vetőmag-termeltető vállalatok zöldség-, konyhakerti- és virágmag-termeltető, feldolgozó és értékesítő profilja: megalakult a Kertészeti Magtermeltető és Vetőmagellátó Vállalat. Ez a vállalat ismét vertikális irányban fejlődött tovább, megszervezve:

— regionális kirendeltségeit, amelyek a termeltetés szervezését és az áru átvételét bonyolították;

— regionális magtisztító telepeit, amelyek a vetőmag minőségi, műszeres vizsgálatát, tisztítását, fémzárolását (saját és OVEF fémzárolás) végezték a központ közvetlen irányítása mellett;

— központi tisztító és tasakoló üzemét, ahol a detail-forgalomra készítették elő az árut;

— regionális bolthálózatát, ahol felújításra árusították a zöldség- és konyhakerti növények vetőmagvait, ahol a kisárutermeléshez szükséges termelőeszközök — az ún. „kéziszerszámok” — is beszerezhetők voltak;

— végül 1953-ban megszervezték célgazdaságaikat, ahol a szaporítás első lépéseiben saját maguk állították elő az anyamagot.

A kapcsolatok erősítésére a vállalat bizonyos termelőeszközöket — célgépeket, pl. uborkamagfejtő- és babeséplőgépet stb. — bocsátott a termelő partnergazdaságok rendelkezésére, amellyel elősegítette a partnerek működésének gazdasági hatékonyságát.

VETŐMAGTERMELÉSÜNK PROBLÉMÁI A MEZŐGAZDASÁG SZOCIALISTA ÁTSZERVEZÉSE UTÁN

1961-től kezdve — mezőgazdaságunk szocialista átszervezése után — a vetőmagtermelés területén is jelentős változások következtek be. A vetőmagtermelés elmozdult holtpontjáról és fokozatosan fejlődésnek indult. Nemcsak a termelés és forgalmazás szervezetei kerültek közelebb egymáshoz, a termelés üzemi viszonyaiban is mélyreható változások következtek be.

A vetőmagtermelés fő bázisaivá a termelőszövetkezetek váltak azzal, hogy a kézimunkaigényes növények szaporítását vállalták. Az állami gazdaságok, mint árutermelők, a vetőmagvak jelentős részének inkább fogyasztóivá váltak.

Ez alól a megállapítás alól — éppen a komplex géprendszerek elterjedése miatt — a gabonafélék, a hibridkukorica, a rizs és a cukorrépa, illetve kisebb mértékben a heréfélek vetőmagjainak termelése kivételt képezett. Ezekből a vetőmagfélékből az állami gazdaságok majdnem teljes egészében önellátásra rendezkedtek be, és a termelőszövetkezetek ellátóivá is váltak.

Jelentősen megváltozott a főbb növénycsoportok területi aránya, és jelentős termőhelyi átesoportosítások következtek be. Ezt mutatjuk be a 2. táblázaton.

Az exportvetőmag megtermeléséhez szükséges terület 100—110 ezer kh-at tesz ki évente. Az összes termőterület tehát megközelíti a 750 ezer kh-at, azaz az összes szántóterület 9,2%-át.

A fenti területen előállított vetőmagmennyiség értékét a következő oldalon közölt adatok jellemzik.

2. táblázat

A VETŐMAGTERMŐ-TERÜLET MEGOSZTLÁSA AZ 1962—1965. ÉS 1967. ÉVEK ÁTLAGÁBAN*

Tájék	A gabonafélék		A hüvelyesek és búkkönyfélék**		Az ipari növények és a burgonya		A heréfélek és szálaskakarmányok		A kertészeti növények***		Az összes növény	
	vetőmagtermő-területe											
	kh	%	kh	%	kh	%	kh	%	kh	%	kh	%
Nyírség	7 439	3,6	15 455	7,6	10 363	16,4	5 068	4,1	1 661	9,5	39 986	6,4
Közép-Alföld	43 753	20,6	42 144	20,7	8 441	13,3	19 152	15,5	2 026	11,6	115 516	18,6
Dél-Tiszántúl	32 708	15,4	23 714	11,6	5 313	8,4	18 788	15,2	3 868	22,1	84 391	13,6
Duna—Tisza köze	29 943	14,2	20 910	10,3	5 963	9,4	16 430	13,3	1 860	10,6	75 106	12,1
Északi Felvidék	26 703	12,6	29 147	14,3	3 920	6,2	14 057	12,1	3 491	19,9	78 218	12,6
Mezőföld—Baranya és a Duna völgye	37 319	17,6	33 007	16,2	10 285	16,2	12 320	9,9	2 162	12,4	95 093	15,3
Somogyi dombhát	4 609	2,2	14 375	7,0	7 760	12,3	7 216	5,8	1 072	6,1	35 032	5,7
Zalai dombvidék és Dunántúli középhegység	10 146	4,5	10 502	5,2	5 828	9,2	11 822	9,6	524	3,0	38 822	6,3
Kisalföld—Nyugat-Magyarország	19 750	9,3	14 448	7,1	5 416	8,6	17 809	14,5	834	4,8	58 257	9,4
Összesen	212 370	100	203 702	100	63 289	100	123 562	100	17 498	100	620 421	100

*Forrás: A Vetőmagtermelő és Értékesítő Vállalat adatai.

**Étkezési borsóval együtt.

***Fajtaborsóval együtt.

- A kalászosok termeléséhez közel 28 000 vagon vetőmagot használnak fel a gazdaságok, ennek értéke több mint 1 milliárd forint;
- a hibridkukorica-vetőmag értéke 275—285 millió forintot tesz ki;
- az ipari növények termeléséhez az üzemek 100 millió forint értékben vásárolnak vetőmagot;
- lucerna, vöröshere, egyéb herefélék és bükkönyök termeléséhez évente 110 millió forint értékű vetőmag kerül forgalomba;
- egyéb gazdasági és kertészeti növények árutermeléséhez szükséges vetőmagvak értéke (burgonya nélkül) 550 millió forintot képvisel;
- a burgonya-vetőgumó értéke évente 350 millió forint.

Gazdaságaink tehát — a saját termelésű vetőmagon kívül — évente kb. 1,8—2 milliárd forint értékű vetőmagot *vásárolnak*. Ilyen nagy értéket képvisel az a vetőmagmennyiség, amelyet a gazdaságok egy része megtermel és a kereskedelem útján eljuttat más gazdaságokhoz.

Szántóföldi növénytermelésünkben és zöldségkertészetünkben összesen 422 nemesített növényfajta szerepel, és ezek közül 188 államilag elismert, 70 pedig előzetesen elismert hazai nemesítésű fajta. A felújításhoz szükséges nemesített fajták vetőmagja azonban nem minden növénytermelési ágazatnál áll egyformán rendelkezésre.

1968—69. évi adatok szerint a következő %-os arányokban volt teljessíthető a felújítás nemesített vetőmaggal:

Őszi búza	117,5	Rizs	101,4
Rozs	92,5	Kukorica	110,0
Őszi árpa	119,5	Cukorrépa	140,0
Tavaszi árpa	116,6	Takarmányrépa	116,0
Zab	96,4	Napraforgó	225,1
Borsó	54,4	Őszi káposztásrepece	140,3
Bab	8,0	Olajlen	106,4
Lenese	23,6	Mák	84,4
Csillagfürt	3,5	Rostkender	5,2
Lucerna	33,2	Rostlen	317,4
Vöröshere	0,4	Seprócirok	77,9
Bíborhere	127,9	Zöldségfélék	13,1
Baltacim	4,3	Köles	1,5

Ezek az adatok azt mutatják, hogy különösen a *hüvelyesek* és a *zöldségfélék* esetében olyan nagy a nemesített fajták vetőmagvainak a hiánya, hogy az komolyan veszélyezteti a keresleten és a kínálaton alapuló exportpiacunk (beleértve a konzerv- és hűtőipar cikkeit is) további fejlődését.

A zöldségágazatban, amelynek országos vetésterülete 1968—69-ben 212 831 kh volt, és a felújítás megkívánt mértéke 100% lett volna, a nemesített fajták 139,5 tonnás vetőmagkészlete csupán 13,1%-os felújítást tett lehetővé. A már említett fajtaváltási időszak várható lerövidülését is figyelembe véve, megállapíthatjuk tehát, hogy a jelenleg rendelkezésre álló fajta-

válasz
ságun
magt
teren
haszn

jelen
mező
orede
érték

dásun
hetné
akada
muta

S
pillan
vetőm
Tökés
az ut

A
azok
sített
valós

ubork
csak
versen
V

veti
szüks
techn
zása
óta n
évenk
kentv

V
nika
vertik
kedés

választék és minőség nem képes kielégíteni minden téren élelmiszer-gazdaságunk igényeit. A legutóbbi időkben hozott intézkedések (az ún. „vetőmagtörvény” és több MÉM-rendelet) várhatóan kedvező feltételeket teremtenek a népgazdasági igényeknek megfelelő mennyiségű, fajtájú és használati értékű vetőmagvak előállításához.

A VETŐMAG KÜLKERESKEDELMI FORGALMA

Az elmondottak ellenére a vetőmag külkereskedelmi mérlegünkben igen jelentős értéket képvisel. Hivatalos megállapítás szerint az elmúlt 10 évben mezőgazdasági eredetű áru kivitelünk értékének 3–7%-át, a csak növényi eredetűeknek pedig 6–14%-át a különböző fajú és fajtájú vetőmagvak értéke képezte. Ez összességében több mint 550 millió forintot tesz ki.

Kedvezőbb kereskedelmi feltételek kialakulása és vetőmag-gazdálkodásunk dinamikusabb mennyiségi és minőségi fejlődése esetén megközelíthetünk az 1 milliárd forintos vetőmagexportot is. Ennek egyik lényeges akadály a vetőmagexportunk jelenlegi struktúrája, melyet a 3. táblázat mutat be.

Szocialista relációban jelenleg elsősorban gazdasági magvakat (évelő pillangósokat, búkkönyféléket, borsót) exportálunk. Szocialista relációjú vetőmagexportunk többségében az NDK és a Szovjetunió felé irányul. Tőkés relációban főleg vetőborsót, zöldség- és virágmagvakat szállítunk, az utóbbi években pedig jelentősen emelkedik hibridkukorica-kivitelünk is.

Az új gazdasági mechanizmus első évében jelentősen megnövekedett azoknak a vetőmagvaknak az importja, amelyekből hazai előállítás nem elegendő a fajtákkal is rendelkezünk, de ez a fajtaválaszték nem elégíti ki a valóságos piaci igényeket. Ennek megfelelően elsősorban borsó-, bab-, uborka-, gyökérszöldség- és virágfajták magvait importáljuk, amivel nemcsak a kereslet nyer kielégítést, hanem hazai nemesítő intézményeink is versenyre kényszerülnek.

Vetőmagexportunk struktúrájának jelenlegi alakulása ismételten felveti a magyar vetőmag versenyképessége fokozásának kérdését, illetve szükségességét. Ennek a feltételnek a megteremtését éppen a termelést technológiailag igényes, de nagy értékű vetőmagvak termelésének a fokozása indokolná, tekintve, hogy a legfontosabb piacok keresletét már évek óta nem tudjuk kielégíteni. Különösen a herefélék és a kertészeti növények évenként ingadozó kivitele okoz a piacokon bizonytalanságot, tovább csökkentve részesedésünket az importáló országok igényeinek kielégítésében.

VETŐMAG-GAZDÁLKODÁSUNK FEJLESZTÉSÉNEK FŐBB IRÁNYAI

Vetőmag-gazdálkodásunk fejlesztésének lehetőségeit a termelési technika és technológia világszínvonalra emelésében és a termelés-feldolgozás vertikumának ökológiailag és ökonómiailag megalapozott területi elhelyezkedésében kell keresni.

3. táblázat

VETŐMAGEXPORTUNK STRUKTÚRÁJA AZ 1968. ÉVBEN*

Megnevezés	Az összes export			
	mennyisége		értéke	
	tonna	%	ezer Ft	%
Kenyérgabona	613	1,3	3 986	0,8
Kukorica	19 016	39,2	119 738	23,5
Hüvelyesek	8 762	18,1	87 567	17,2
Bükkönyfélék	4 707	9,7	48 727	9,6
Lucerna	1 639	3,4	75 088	14,8
Vöröshere	221	0,4	4 707	0,9
Egyéb herefélék	402	0,8	9 736	1,9
Olajos növények	210	0,4	1 401	0,3
Rostnövények	104	0,2	2 271	0,4
Répa-félék	443	0,9	9 586	1,9
Egyéb gazdasági növények	12 060	24,8	121 208	23,8
Zöldségfélék	320	0,7	19 655	3,9
Virágmagvak	24	0,1	4 834	1,0
Összesen	48 521	100,0	508 504	100,0
<i>Az összes zöldségből</i>				
Paradicsom	8	2,5	1 953	9,9
Paprika	4	1,3	861	4,4
Gyökérfélék	58	18,1	2 732	13,9
Hagymafélék	23	7,2	2 081	10,6
Kobakosok	50	15,6	4 252	21,6
Salátafélék	102	31,9	6 340	32,3
Fűszerfélék	71	22,2	1 321	6,7
Csemegekukorica	4	1,2	115	0,6

*Forrás: A MÉM Mezőgazdasági Termelésfejlesztési Főosztálya adatai.

A vetőmagtermő-terület nagyságát mindenekelőtt hazai növénytermelésünk várható vetőmag-szükségletének maradéktalan kielégítéséhez kell mérni; figyelembe véve a hazai fogyasztói igények kielégítésével párhuzamosan a világszerte keresletből, a nemzetközi munkamegosztásból ránk háruló kötelezettségek teljesítéséhez szükséges területeket is.

A természeti tényezők determinálta — és már ma is vezető helyet elfoglaló — térségek vetőmagtermelésének fokozására, továbbá a műszaki-technológiai bázis növekedésére számítva, a vizsgált növényfajták vetőmagjainak termelésénél a következő megemelt *állagterméseket* vehetjük figyelembe (q/kh):

táblázat

%

0,8

23,5

17,2

9,6

14,8

0,9

1,9

0,3

0,4

1,9

23,8

3,9

1,0

100,0

9,9

4,4

13,9

10,6

21,6

32,3

6,7

0,6

terme-
z kell
párhu-
ból ráuk

helyet
űszaki-
k vető-
hetjük

Búza	22,0—24,0	Napraforgó	9,0—11,0
Rozs	12,0—14,0	Kender (mag)	4,5— 5,0
Őszi árpa	20,0—22,0	Olajlen	9,0—11,0
Tavaszi árpa	15,0—18,0	Fajtaborsó	12,0—15,0
Lucerna	1,2— 1,5	Bokorbab	2,5— 3,0
Vöröshere	2,0— 3,0	Karósbab	3,5— 4,5
Szarvaskerep	1,5— 2,0	Paradicsom	1,2— 1,5
Fehérhere	1,5— 2,0	Paprika	1,5— 2,0
Tavaszi bükköny	2,5— 3,0	Sárgarépa	3,0— 4,0
Szöszös bükköny	2,0— 2,5	Petrezselyem	3,5— 4,5
Pannonbükköny	2,5— 3,0	Virágfélék	1,5— 2,0

A fenti prognosztikus termésátlagokkal számolva, *nemesített* növény-fajtáknál, a hazai vetőmagigény kielégítéséhez — az évenkénti felújítás mértékét is szem előtt tartva — a következő vetőmagtermő-területek ter-vezhetők (1000 kh):

Kalászosok	155—185
Kukorica	32— 35
Herefélék	30— 35
Bükkönyfélék	18— 20
Hüvelyesek	12— 15
Ipari növények	42— 45
Egyéb gazdasági növények	20— 25
Kertészeti növények	10— 12
Összesen	319—372

A jelenlegi évenkénti 418—422 ezer kh-ból, a hazai igények kielégítéséhez lekötött, nemesített vetőmag-szaporító területből mintegy 50—100 ezer kat. holdat lehetne átállítani a külföldi piaci igények kielégítésére. Az ilyen jellegű racionalizálást tehát a vetőmagterület növelése és az áru-termő-terület csökkentése nélkül oldhatnánk meg a nem is távoli jövőben.

Az országos vetőmagtermő-területet a fokozatosság elvének betartásával a következő arányok szerint lehetne az alábbi térségek között meg-osztani:

- Dél-Tiszántúl körzetében 20%-ra,
- a Nyírségben 12%-ra,
- az Északi Felvidék körzetében 15%-ra,
- Belső-Somogyban 10%-ra,
- a Mezőföldön, Baranyában és a Duna völgyében 17%-ra kell emelni

a részesedési arányt,

— a Duna—Tisza közének térségében a jelenlegi 12,1%-os arányt cél-szerű lenne 7%-ra redukálni, azonban úgy, hogy a fajtaösszetétel a zöldség-félék javára módosuljon a történelmileg kialakult fajtakörzetek rekon-strukciója alapján,

— a Közép-Alföld jelenlegi 19,5%-os részesedése mintegy 4—5%-os mérséklést kívánna, a kalászosok (rizs is), a bükkönyfélék, a herefélék és az ipari növények vetőmagtermő-területének szinten tartásával, a hüvelyesek és a kertészeti növények területének egyidejű csökkentése mellett,

— a fennmaradó 4%-nyi területrészesedést kifejezetten a herefélék és néhány, szilárd területi kapcsolattal rendelkező kertészeti növény miatt a Dunántúl térségében célszerű kihasználni.

A területi elhelyezés rekonstrukciója azonban két nagyon fontos ökológiai-ökonómiai probléma egyidőben történő megoldását feltételezi.

Az egyik probléma a tájadottságoknak legjobban megfelelő fajták nemesítése és szaporításba állítása. (A nemesítő intézetek fajtaelőállító feladatát össze kell hangolni a körzeti ökológiai feltételeinek megfelelő és a szaporítás vertikális szervezési-szervezeti egységeinek egyeztetett fajtagényeivel.) A másik megoldandó feladat a technikai-technológiai bázis tartós jellegű kiépítése.

Csupán példaként említjük pl. a műtrágyázás, a vegyszeres gyomirtás és a növényvédelem olyan mérvű fejlesztését, amely mellett a termelés nem jár a gyomosodásnak, a kártevők elszaporodásának és a talajuntság fellépésének a veszélyével. Ez rendkívül nagy műszaki felkészültséget és fegyelmzett technológiát igényel, mivel a vetőmagtermelésnél a növények talajjal való kapcsolata hosszabb ideig tart, mint az árutermelésnél.

Ezért egy-egy specializált térségben — az üzemek belüli vetésváltás követelményeit sem tévesztve szem elől — a vetőmagüzemek közötti faj- és fajtaforgós szervezést kell megvalósítani. Elsősorban a kertészeti növények vetőmagtermelésének korszerűsítése kíván modern szervezést és szervezeti megoldásokat.

A körzeti vertikumok működésének elengedhetetlen tényezője olyan szoros kooperáció kiépítése, amelyben a termelés—feldolgozás—forgalmazás egységeit a végtermék létrehozásához közös érdekek fűzik.

Ennek megteremtéséhez

— az *első* fontos lépést az üzemi koncentráció fokozása és meggyorsítása jelentené;

— *második* lépésként célszerű volna stabilizálni többéves (legalább 5 évre szóló) termelési szerződéssel a számításba vehető, vagy a már specializálódó gazdaságok vetőmagüzemeit;

— *harmadik* lépésként a vertikális vetőmagüzemeket és azok körzeti (regionális) szervezeteit volna ajánlatos létrehozni.

Egész vetőmag-gazdálkodásunk korszerűsítése csak úgy képzelhető el, ha szervezési koncepciója szerint a szervezeti egységek között sima, zökkenőmentes kapcsolat létesül.

Tartalmi szempontból a termelő és a vevő, az ellátó és a fogyasztó egységek közvetlen találkozása lehetőségét emelnénk ki. Ide soroljuk az exportpiac bővítése érdekében elengedhetetlen közvetlen kapcsolatok megteremtését is, mert ezzel helyreállna a termelők bizalmi státusa, amely egyben a minőség garantálását is jelentené.

A
a mez
gazdas
séget.
erősít

A
kenys
ügyne
az 19

a mez
keresk
ez az
három
N
bevéte

A

A
csopor
hiszen